

Advies 30: Consequenties intrekken ‘groene vinkje’ na een positieve test

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

5 december 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Onderstaande betreft het advies dat de commissie geeft omtrent de motie Den Haan¹ welke op 16 november jl. is aangenomen in de Tweede Kamer. Deze motie vraagt de regering om de CoronaCheck app zo aan te passen dat mensen die gevaccineerd zijn en toch covid-19 krijgen tijdelijk geen groen vinkje meer krijgen in hun app gedurende de periode dat zij in isolatie moeten.

In dit advies schetst de commissie de consequenties die het technisch aanpassen van de CoronaCheck heeft, als mogelijk wordt gemaakt dat mensen tijdelijk geen ‘groen vinkje’ krijgen in hun app na een positieve testuitslag. Daarnaast gaat de commissie nadrukkelijk in op de dynamiek van vaccin effectiviteit, en een daaruit logisch voortvloeiend dynamisch groen vinkje. Een groen vinkje dat bepaalde tijd na vaccinatie automatisch zijn geldigheid verliest noopt tot booster vaccin of zich bij contact of symptomen laten testen, waarop bij positieve testuitslag het groene vinkje ook weer automatisch voor langere tijd geldig wordt 14 dagen na een booster of positieve testuitslag.

(1) Intrekken ‘groene vinkje’ technisch mogelijk, waarbij rekening dient gehouden te worden met de implicaties voor de toegankelijkheid en geldigheid van het analoge CTB, en de bruikbaarheid van de Scanner.

De CoronaCheck app is op dit moment ontworpen volgens de principes van privacy- en security-by-design. Het is daarom belangrijk dat het technisch mogelijk maken om een ‘groen vinkje’ in te trekken gebeurt zonder privacy verlies. Het is ook belangrijk dat de toegankelijkheid van het analoge CTB niet (verder) afneemt: mensen zonder smartphone, een printer thuis of affiniteit met digitale middelen kunnen niet in een situatie worden gedrongen waarin zij hun analoge CTB vaak (in sommige mogelijke oplossingen zelfs dagelijks) opnieuw zouden moeten uitprinten. Het dynamischer maken van het CTB zal ook consequenties hebben voor de bruikbaarheid van de Scanner app.

De Scanner app zou namelijk uitgerust moeten worden met communicatie richting bijv. CoronIT (het systeem dat informatie over positieve tests bevat) en zal dan niet meer puur “offline” werken zoals nu het geval is. Indien deze communicatie gebeurt tijdens het checken van iedere QR-code, heeft dit als nadeel dat de Scanner niet werkt als de kwaliteit van het mobiele netwerk of wifi slecht is. Dit zal eisen stellen aan de digitale infrastructuur die aanwezig is bij de toegangscontrole. Indien deze niet op orde is zou dit ertoe kunnen leiden dat controleurs de QR-controle niet of onvolledig uit voeren om eventuele opstoppingen te voorkomen.

Een alternatief dat wel “offline” werkt, is om de Scanner app ruim voor de toegangscontrole start, een aparte lijst van geblokkeerde QR-codes (een z.g. “blokkeerlijst”) te laten inladen, op een plaats waar Wifi is. Dit heeft als voordeel dat de controle zelf vervolgens ook plaats kan vinden op een plek waar alleen mobiel netwerk is of helemaal geen mobiel netwerk is. De instructie ten aanzien van het moment van inladen van de lijst met geblokkeerde QR-codes, zal een balans zijn tussen bruikbaarheid en actualiteit van de controle (hierbij kan bijv. gedacht worden aan een tijdsperiode van 6 uur).

Deze blokkeerlijst zal in tijden van hoge prevalentie honderdduizenden QR-codes bevatten (bijv. iedereen die de afgelopen 14 dagen positief getest is geweest) en dit zal opslagproblemen

¹ Motie van het lid Den Haan c.s. over geen groen vinkje in de CoronaCheck-app bij een besmetting. (16 november 2021)

veroorzaken als de telefoon van de Scanner-gebruiker onvoldoende vrije ruimte heeft. Om de gescande QR code te kunnen vergelijken met de blokkerlijst vereist dit verder dat de digitale QR-code (persoonlijk) identificeerbaar en daarmee potentieel te volgen is: **hetgeen een wellicht onacceptabel verlies van privacy impliceert**. Ook zal het een significant hoog download-verkeer naar CoronIT opleveren, en mogelijk extra server infrastructuur vereisen. Voor de gebruikers van de Scanner app heeft dit daarnaast (mogelijk) extra telefoonkosten vanwege de grote downloads van de betreffende blokkeerlijst, als dit ook via het mobiele netwerk mogelijk zal zijn.

Een mogelijkheid om de grootte van de blokkeerlijst sterk te reduceren, alsmede het verlies aan privacy in de CoronaCheck app te voorkomen, is om alleen QR-codes van positief geteste mensen die een analoog (uitgeprint QR) CTB hebben, op de blokkeerlijst te zetten. De analoge QR-code is namelijk op dit moment al persoonlijk identificeerbaar. Als de analoge QR-code op de blokkeerlijst staat, geeft de Scanner vervolgens geen groen vinkje meer. De Scanner kan nu al bij het scannen onderscheid maken tussen een analoge QR-code en een digitale QR-code, en kan de check met de blokkeerlijst dus uitsluitend uitvoeren in het geval van een analoge QR-code.

Een complicatie wordt echter gevormd door de grote groep mensen die reeds een analoog CTB (op basis van herstel of vaccinatie) aangemaakt hebben. Als tot nu toe niet werd bijgehouden wie een analoog CTB heeft aangemaakt, is het onmogelijk om te weten welke positieve tests op de blokkeerlijst geplaatst moeten worden (namelijk diegenen waarvoor er een analoog CTB in omloop is). In dat geval zou men moeten stoppen met het accepteren van alle huidige analoge CTB's en moeten vereisen om alle analoge CTB's opnieuw te maken. Als het nieuwe analoge CTB (iets) veranderd wordt t.o.v. het oude analoge CTB kan de Scanner dat onderscheid maken. Het intrekken van alle bestaande analoge CTB's heeft wel een negatief effect op de toegankelijkheid van het systeem van analoge CTB's. Dit zal onrust en ongemak teweegbrengen onder haar gebruikers. Hiervoor dient een heldere en concrete oplossing ontwikkeld te worden zoals het automatisch toezenden van een nieuw analoog CBT, en goede communicatie.

Om het uitzetten van het groene vinkje ook in het digitale CTB te realiseren, dient de CoronaCheck app gewijzigd te worden. De gewijzigde CoronaCheck app zal alleen een QR-code tonen als er minstens een vooraf bepaald aantal uur (bv. 6 uur) ervoor nog geen positieve test bekend is in CoronIT. De (met encryptie beveiligde) QR-code zal deze geldigheidsduur bevatten, zodat die niet vervalst kan worden. De CoronaCheck app zou regelmatig of op commando van de gebruiker moeten synchroniseren met CoronIT om de geldigheid van de QR-code te verversen (hetgeen nu overigens ook al op een lagere frequentie gebeurt). Dit betekent dat CoronaCheck op het moment van de QR controle niet hoeft te communiceren met CoronIT, dit zal meestal al eerder gebeurd zijn.

(2) Een niet geteste gevaccineerde vormt een potentieel risico voor verspreiding van het virus.

Binnen het 3G-beleid kan men zich afvragen (vanuit gedrag technisch oogpunt) in hoeverre gevaccineerde mensen na het ontvangen van een positieve test zich daadwerkelijk alsnog in het sociaal verkeer begeven. Dit percentage is volgens de commissie laag. Het grotere probleem met gevaccineerden in het CTB systeem is dat velen niet weten dat ze positief zijn, omdat ze positief kunnen zijn zonder klachten, of omdat ze wel klachten hebben maar die toeschrijven aan andere oorzaken (het is bekend dat 59% van de gevaccineerden met klachten zich **niet** laat testen).

Het aantal gevaccineerden dat toch corona oploopt is aanzienlijk. Op dit moment is al 60% van de positieve testuitslagen toe te schrijven aan volledig gevaccineerde personen, ondanks de neiging zich minder te laten testen. Ruwe schattingen gemaakt door de commissie duiden erop dat de vaccinatie effectiviteit tegen besmetting na een half jaar voor 80+-ers vrijwel compleet is verdwenen, voor 60+ slechts 30% en voor 30+ nog 50% is. Daarmee zijn besmette gevaccineerden die zich niet laten testen maar wel positief zijn, een veel groter probleem in het CTB systeem, dan de gevaccineerden die een positieve test negeren.

Tenslotte uit de commissie haar zorg dat een beleid om een groen vinkje in het CTB in te trekken in het 3G systeem een extra negatieve prikkel tot testbereidheid van gevaccineerden zal zijn, want men heeft iets te verliezen bij een positieve test.

Het is dus van des te meer belang om het CTB dynamisch te maken en daarin de afnemende vaccin effectiviteit te verwerken die alleen door een doorgemaakte infectie of booster kan worden hersteld. Een dynamisch groen vinkje zal indien na een positieve testuitslag het CTB voor een bepaalde tijd weer een groen vinkje oplevert aanleiding zijn om **wel** te testen, of anders een booster te halen. Alleen het tijdelijk niet verschijnen van een groen vinkje zoals voorgesteld in de motie den Haan raadt de commissie af.

(3) Vertrouwen van burgers in publieke middelen

Tot slot wijst de commissie nogmaals op het belang van publiek vertrouwen in digitale middelen. Het intrekken van het groene vinkje moet ook beschouwd worden met het oog op privacy. Daarbij komt dat er met name voor het analoge CTB complexe herstel maatregelen zouden moeten worden uitgevoerd. Gelet op het feit dat basale IT-maatregelen in Nederland al uitdagend zijn adviseert zij daarom om deze wijziging niet stel op sprong toe te voegen aan het CTB systeem. Een te snelle implementatie zonder gedegen uitleg en flankerend beleid ten aanzien van de analoge CBTs komt het **vertrouwen** niet ten goede. Ook moet het risico op technische missers worden uitgesloten.